

ข้อพิจารณาการบังคับใช้กฎหมายครอบครัว และมรดก ศึกษากรณี หญิงที่รับตั้งครรภ์แทน เกิดการตั้งครรภ์ซ้อน

Domestic relations and law of succession enforcement considerations: A case study of children superfetation of Surrogate mother

วิรัตน์ นาทิพเวทย์*

Virat Natipvad

■ บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะศึกษาการบังคับใช้กฎหมายครอบครัวและมรดกกับเด็กที่เกิดจากการตั้งครรภ์ซ้อนของแม่ผู้มบุญ การตั้งครรภ์ซ้อนเป็นกรณีที่หญิงที่รับตั้งครรภ์แทน (แม่ผู้มบุญ) ได้มีการตกไข่ (เซลล์สืบพันธุ์เพศหญิง) ขึ้นภายหลังจากที่เสร็จสิ้นกระบวนการทางเทคโนโลยีช่วยการเจริญพันธุ์ทางการแพทย์ เมื่อไข่ได้รับการผสมกับอสุจิ (เซลล์สืบพันธุ์เพศชาย) ของสามีโดยชอบด้วยกฎหมายของหญิงที่รับตั้งครรภ์แทน ทำให้เกิดการตั้งครรภ์ซ้อนขึ้นมาจากเด็กคนแรก เมื่อเด็กคลอดออกมาเป็นฝาแฝด ทำให้เกิดการสำคัญผิดในข้อเท็จจริงว่าเด็กที่เกิดขึ้นมาภายหลังเป็นเด็กที่เกิดจากเทคโนโลยีช่วยการเจริญพันธุ์ทางการแพทย์ ทั้งที่จริงแล้วเด็กเกิดจากการปฏิสนธิตามธรรมชาติจึงมีการนำพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็กที่เกิดโดยอาศัยเทคโนโลยีช่วยการเจริญพันธุ์ทางการแพทย์ พ.ศ. 2558 บังคับใช้กับเด็กที่เกิดจากการตั้งครรภ์ซ้อน ทำให้เด็กถูกแยกออกจากครอบครัวที่แท้จริงและไม่อยู่ในฐานะผู้ทรงสิทธิตามกฎหมายครอบครัวและมรดกที่จะได้รับสิทธิตามกฎหมายดังกล่าวโดยชอบด้วยกฎหมาย

* อาจารย์, สาขานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ

Lecturer, Faculty of Law, Thaksin University

Received: June 13, 2020 Revised: August 17, 2020 Accepted: August 27, 2020

คำสำคัญ: การตั้งครรภ์ซ้อน, แม่ผู้มอบ, กฎหมายครอบครัวและมรดก, การตั้งครรภ์แทน, เทคโนโลยีช่วยการเจริญพันธุ์ทางการแพทย์

■ Abstract

This article is intended to be studied of Law enforcement, Domestic relations and Law of Succession with infants caused by the superfetation of the surrogate mothers. Superfetation is the case where the surrogate mother (surrogate) has been oocyte (gametes of a woman). After completion of the Medically Assisted Reproductive Technology. When the oocyte were conception with sperm (gametes of a man) of her spouse, by the laws of the pregnant women, instead of causing the pregnancy to overlap from the baby first. When the baby is twin The fact that the baby's birth is misunderstand as the baby is born from medically assisted reproductive technology. In fact, the baby is born by natural Treaty, thereby bringing Protection of a Child Born by Medically Assisted Reproductive Technology Act, B.E. 2558 (2015), which is born in the medically assisted reproductive technology. Applicable to infants arising from a nested pregnancy causes the infant to be separated from the actual family and illegal practice, not as a holder of rights under Domestic relations and law of succession will be entitled to statutory by law.

Keywords: Superfetation, Surrogate mothers, Domestic Relations and Law of Succession, Surrogacy, Medically Assisted Reproductive Technology

■ บทนำ

การแก้ปัญหาภาวะการมีบุตรยากโดยอาศัยเทคโนโลยีช่วยการเจริญพันธุ์ (Assisted Reproductive Technologies หรือ ART) เป็นกระบวนการทำ “เด็กหลอดแก้ว” ซึ่งเป็นเทคนิคช่วยการเจริญพันธุ์ที่มีการเก็บไข่ออกมาจากร่างกายของฝ่ายหญิง หลังจากนั้นนำมาผสมกับตัวสpermของฝ่ายชายเพื่อให้เกิดตัวอ่อนในห้องปฏิบัติการ ต่อมาจึงนำตัวอ่อนใส่กลับเข้าในโพรงมดลูกของฝ่ายหญิง เพื่อให้ฝังตัวและเจริญเติบโตต่อไปเป็นเด็กในครรภ์ (ราชวิทยาลัยสูตินรีแพทย์แห่งประเทศไทย, 2560) หากมีการนำไข่ที่ผ่านการผสมไปฝังในตัวมดลูกเพื่อให้ตัวอ่อนเจริญเติบโตในครรภ์ของหญิงเรียกว่า “การตั้งครรภ์แทน” (สุนนมาลย์ สิงหะ, 2559) หรืออาจกล่าวได้ว่าการนำ ไข่ที่ได้รับการผสมแล้วไปฝังในมดลูกของหญิงอื่นที่ยอมตั้งครรภ์แทนวิธีดังกล่าวเรียกว่า “การผู้มอบ” (surrogacy arrangement) หรือการตั้งครรภ์แทนนั่นเอง (กิริติวรรณ กัลยาณมิตร, 2557) ซึ่งประเทศไทยได้มีกฎหมายรองรับการตั้งครรภ์แทนที่เป็นรูปธรรม คือ พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็กที่เกิดโดยอาศัยเทคโนโลยีช่วยการเจริญพันธุ์ทางการแพทย์ พ.ศ. 2558 ซึ่งมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 30 กรกฎาคม พ.ศ. 2558 มีวัตถุประสงค์เพื่อกำหนดสถานะความเป็นบิดามารดาที่ชอบด้วยกฎหมายของเด็กที่เกิดโดยอาศัยเทคโนโลยี

ช่วยการเจริญพันธุ์ทางการแพทย์ให้เหมาะสม สอดคล้องกับพันธุกรรมของครอบครัวที่ต้องการ มีบุตร ตลอดจนมีมาตรการควบคุมและป้องปราม การศึกษาวิจัยทางวิทยาศาสตร์การแพทย์ เกี่ยวกับตัวอ่อนและเทคโนโลยีช่วยการเจริญพันธุ์ ทางการแพทย์ให้มีการนำไปใช้ในทางที่ไม่ถูกต้อง โดยกฎหมายฉบับนี้กำหนดให้เด็กที่เกิดจากการ ตั้งครรภ์แทนเป็นบุตรโดยชอบด้วยกฎหมายของ สามีและภริยาที่ชอบด้วยกฎหมายที่ประสงค์ จะมีบุตร ตามมาตรา 29 แห่งพระราชบัญญัติ คุ้มครองเด็กที่เกิดโดยอาศัยเทคโนโลยีช่วยการ เจริญพันธุ์ทางการแพทย์ พ.ศ. 2558 ดังนั้น เด็กที่เกิดจากการอุ้มบุญจะมีสิทธิและหน้าที่ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ไม่ว่าจะ เป็นสิทธิหน้าที่ในกฎหมายครอบครัวและมรดก อย่างบริบูรณ์ โดยไม่มีความผูกพันตามประมวล กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ในบรรพ 5 ว่าด้วย ครอบครัว และบรรพ 6 ว่าด้วยมรดกกับหญิงที่รับ ตั้งครรภ์แทนและคู่สมรสของหญิงดังกล่าวเลย ไม่ก็ปีที่ผ่านมามีปัญหาข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น กล่าวคือ กรณีหลังจากเสร็จสิ้นกระบวนการ ที่มีการนำไข่ที่ได้รับการผสมแล้วไปฝังในมดลูก ของหญิงอื่นที่ยอมตั้งครรภ์แทนระยะครรรภ์ได้ 7-8 สัปดาห์ ปรากฏว่าแม่อุ้มบุญได้ตกไข่ ทาง การแพทย์เรียกการที่ร่างกายของผู้หญิงยังคง ตกไข่ต่อไปได้แม้จะตั้งครรภ์แล้วว่า ปรากฏการณ์ ตั้งครรภ์ซ้อน (superfetation) ทำให้เกิดการ ตั้งครรภ์ซ้อนเกิดขึ้น (BBC NEWS, 2560) ซึ่งการที่ แม่อุ้มบุญมีการตั้งครรภ์ซ้อน (superfetation) เป็นการตั้งครรภ์เป็นครั้งที่สองในขณะที่หญิงที่ มีครรภ์แรกอยู่แล้วในระยะเวลาที่ห่างกันไม่นาน ซึ่งการตั้งครรภ์ซ้อนเป็นภาวะที่หาได้ยากมาก ในมนุษย์ จากรายงานทางการแพทย์ปรากฏแค่

10 รายเท่านั้น (Stöppler, 2018) ซึ่งการตั้งครรภ์ ซ้อนนี้จะเกิดขึ้น เมื่อหญิงที่รับตั้งครรภ์แทนมีการ ตกไข่อีกครั้งภายหลังจากที่มีการตั้งครรภ์แรก และจะเกิดการปฏิสนธิขึ้นเมื่อได้รับการปฏิสนธิ กับอสุจิ (Cafasso, 2561) ทำให้เกิดเด็กในครรภ์ อีกคนหนึ่งซึ่งเกิดจากการปฏิสนธิระหว่างไข่ ของหญิงที่รับตั้งครรภ์แทนและอสุจิของคู่สมรส ของหญิงนั้น ทำให้เด็กที่อยู่ในครรภ์ของหญิงที่รับ ตั้งครรภ์แทนที่เกิดจากการตั้งครรภ์ซ้อนไม่มีความเกี่ยวพันใด ๆ กับสามีและภริยาที่ชอบด้วย กฎหมายที่ประสงค์จะมีบุตร บทความวิชาการนี้ จึงมุ่งที่ศึกษาในเรื่องดังต่อไปนี้

ประการแรก ข้อกำหนดเบื้องต้นเกี่ยวกับหญิง ที่รับตั้งครรภ์แทนฝ่ายหนึ่ง และสามีกับภริยาที่ ชอบด้วยกฎหมายที่ประสงค์จะมีบุตรอีกฝ่ายหนึ่ง ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็กที่เกิดขึ้นจาก เทคโนโลยีช่วยการเจริญพันธุ์ทางการแพทย์ พ.ศ. 2558

ประการที่สอง สิทธิตามกฎหมายครอบครัว และมรดกของเด็กที่เกิดจากการตั้งครรภ์แทน (surrogacy arrangement)

ประการที่สาม วิเคราะห์ผลกระทบของสิทธิ ตามกฎหมายครอบครัวและมรดกของเด็กที่ เกิดจากการตั้งครรภ์แทนที่มีการตั้งครรภ์ซ้อน (Superfetation)

1. ข้อกำหนดเบื้องต้นเกี่ยวกับหญิงที่รับ ตั้งครรภ์แทนฝ่ายหนึ่ง และสามีกับภริยาที่ ชอบด้วยกฎหมายที่ประสงค์จะมีบุตรอีกฝ่ายหนึ่ง ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็กที่เกิดขึ้นจาก เทคโนโลยีช่วยการเจริญพันธุ์ทางการแพทย์ พ.ศ. 2558

พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็กที่เกิดขึ้นจาก เทคโนโลยีช่วยการเจริญพันธุ์ทางการแพทย์

พ.ศ. 2558 ได้กำหนดขั้นตอนและกระบวนการต่าง ๆ เพื่อให้การตั้งครุฑแทนมีประสิทธิภาพและป้องกันการตั้งครุฑแทนในเชิงพาณิชย์ อันนำไปสู่การค้ำมนุษย์ในภายหลัง ซึ่งมีเงื่อนไขที่กฎหมายกำหนดเกี่ยวกับคุณสมบัติของสามีและภรรยาที่ประสงค์จะมีบุตรและหญิงที่ตั้งครุฑแทน และเงื่อนไขเกี่ยวกับการใช้ (เซลล์สืบพันธุ์เพศหญิง) กับอสุจิ (เซลล์สืบพันธุ์เพศชาย)

1.1 เงื่อนไขทางกฎหมายเกี่ยวกับคุณสมบัติของสามีและภรรยาที่ประสงค์จะมีบุตรและหญิงที่ตั้งครุฑแทน

สามีภรรยาที่ต้องการที่จะมีบุตรโดยอาศัยเทคโนโลยีทางการแพทย์' ต้องเป็นสามีภรรยาโดยชอบด้วยกฎหมาย ตามมาตรา 21 (1) แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็กที่เกิดโดยอาศัยเทคโนโลยีทางการแพทย์ พ.ศ. 2558 ซึ่งสามีภรรยาที่ชอบด้วยกฎหมาย หมายความว่า สามีและภรรยาที่จดทะเบียนสมรสถูกต้องตามกฎหมาย หรือจดทะเบียนสมรสที่ต่างประเทศและกฎหมายไทยให้การรับรองตามประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการให้หญิงอื่นที่มีไข่ญาติสืบสายโลหิตของสามีหรือภรรยาที่ชอบด้วยกฎหมายรับตั้งครุฑแทน พ.ศ. 2558 ดังนั้น ต้องเป็นสามีภรรยาที่ประสงค์จะอยู่กินฉันสามีภรรยาและจดทะเบียนสมรสตามมาตรา 1457 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เท่านั้น หากสามีภรรยาที่ไม่ได้จดทะเบียนสมรสกันตามกฎหมายนั้น จะไม่

ถือว่าเป็นสามีภรรยาที่ชอบด้วยกฎหมาย จึงไม่สามารถใช้สิทธิตามพระราชบัญญัตินี้ได้ กล่าวคือไม่สามารถดำเนินการให้มีการตั้งครุฑแทนได้ ทางแก้อีกคือ สามีภรรยาที่ประสงค์จะมีบุตรโดยอาศัยเทคโนโลยีทางการแพทย์ช่วยการเจริญพันธุ์ทางการแพทย์ต้องไปจดทะเบียนสมรสตามกฎหมายเสียก่อนที่จะดำเนินการทางกฎหมายเพื่อให้มีการตั้งครุฑแทน

เนื่องจากประเทศไทยมีการบังคับใช้กฎหมายอิสลามในสี่จังหวัดชายแดนใต้โดยอาศัยพระราชบัญญัติ ว่าด้วยการใช้กฎหมายอิสลามในเขตจังหวัดปัตตานี นราธิวาส ยะลา และสตูล พ.ศ. 2489 ดังนั้น การเป็นสามีภรรยาของประชาชนในพื้นที่จังหวัดปัตตานี นราธิวาส ยะลา และสตูล จึงได้ใช้กฎหมายอิสลามในการพิจารณาถึงความเป็นสามีและภรรยาโดยชอบด้วยกฎหมาย แต่ประชาชนที่นับถือศาสนาอิสลามที่ไม่อยู่ในพื้นที่ 4 จังหวัดชายแดนใต้ไม่อยู่ในบังคับให้ใช้กฎหมายอิสลาม การเป็นสามีภรรยาที่ชอบด้วยกฎหมายต้องเป็นไปตามมาตรา 1457 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ กล่าวคือต้องจดทะเบียนสมรสตามกฎหมายเท่านั้น ดังนั้น การพิจารณาความเป็นสามีภรรยาที่ชอบด้วยกฎหมาย กรณีที่นับถือศาสนาอิสลามในพื้นที่จังหวัดปัตตานี นราธิวาส ยะลา และสตูล แม้จะไม่ได้จดทะเบียนสมรสตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1475 หากปรากฏข้อเท็จจริงว่ามีการสมรสถูกต้องตามหลักกฎหมายอิสลาม ก็ถือได้ว่าเป็นสามีภรรยาที่ชอบด้วยกฎหมายตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็กที่เกิดโดยอาศัย

¹ ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็กที่เกิดโดยอาศัยเทคโนโลยีทางการแพทย์ พ.ศ. 2558 มาตรา 2 วรรคที่สาม "เทคโนโลยีทางการแพทย์' หมายความว่า กรรมวิธีใด ๆ ทางวิทยาศาสตร์การแพทย์ที่นำอสุจิ (เซลล์สืบพันธุ์เพศชาย) และไข่ (เซลล์สืบพันธุ์ของเพศหญิง) ออกจากร่างกายมนุษย์ เพื่อให้การการตั้งครุฑโดยไม่เป็นไปตามธรรมชาติ รวมทั้งการผสมเทียม (การนำอสุจิเข้าไปในอวัยวะสืบพันธุ์ของหญิงเพื่อให้หญิงนั้นตั้งครุฑโดยไม่ร่วมประเวณี)

เทคโนโลยีช่วยการเจริญพันธุ์ทางการแพทย์ พ.ศ. 2558 มาตรา 21 (1) แล้ว

นอกจากที่จะต้องเป็นสามีภริยาที่ชอบด้วยกฎหมาย ตามมาตรา 21 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็กที่เกิดโดยอาศัยเทคโนโลยีช่วยการเจริญพันธุ์ทางการแพทย์ พ.ศ. 2558 ยังกำหนดว่า ต้องเป็นสามีภริยาที่มีสัญชาติไทยเท่านั้น ในกรณีที่สามีหรือภริยาไม่มีสัญชาติไทยต้องจดทะเบียนมาแล้วไม่น้อยกว่า 3 ปี ซึ่งสามารถแยกพิจารณาได้ดังนี้ การได้สัญชาติโดยกำเนิด มีหลักสำคัญแบ่งเป็น 2 ประการคือการได้สัญชาติ โดยกำเนิดตามหลักดินแดน ประการหนึ่ง กับการได้สัญชาติโดยกำเนิดตามหลักสืบสายโลหิตอีกประการหนึ่ง (กฤษฎีกา ใจการวงศ์สกุล, 2560) หากคู่สามีภริยาคนใดคนหนึ่งไม่ได้มีสัญชาติไทย แต่ได้สัญชาติโดยการสมรส ตามพระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. 2508 มาตรา 9 นอกจากมีสัญชาติไทยตามเงื่อนไขขั้นต้นตามที่กล่าวมาแล้ว ต้องปรากฏข้อเท็จจริงอีกว่า ได้มีการจดทะเบียนสมรสมาแล้วไม่น้อยกว่า 3 ปี จึงจะดำเนินการทางกฎหมายเพื่อให้มีการตั้งครุฑแทนตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็กที่เกิดโดยอาศัยเทคโนโลยีช่วยการเจริญพันธุ์ทางการแพทย์ พ.ศ. 2558 ได้

ส่วนกรณีของคุณสมบัติของหญิงที่รับตั้งครุฑแทน กฎหมายได้กำหนดเงื่อนไขสำคัญคือ หญิงที่รับตั้งครุฑต้องมีไข่มุกหรือผู้สืบสันดานของสามีภริยาที่ชอบด้วยกฎหมายผู้ประสงค์จะมีบุตร ดังนั้น หญิงที่รับตั้งครุฑแทนต้องไม่ใช่ ผู้สืบสันดาน คือ ผู้สืบสายโลหิตโดยตรงลงมาจากเจ้ามรดก ได้แก่ ลูก หลาน เหลน ของสามีภริยาที่ชอบด้วยกฎหมายผู้ประสงค์จะมี

บุตร (วิถัญญา แสงสุข, 2559) และหญิงที่รับตั้งครุฑต้องไม่ใช่บุพการี คือญาติทางสายโลหิตโดยตรงขึ้นไป ได้แก่ บิดามารดา ปู่ย่า ตายาย ทวดของสามีภริยาที่ชอบด้วยกฎหมาย ผู้ประสงค์จะมีบุตร (คณะกรรมการจัดทำพจนานุกรมศัพท์กฎหมายไทย, 2556)

การที่กฎหมายได้กำหนดว่าหญิงที่รับตั้งครุฑแทนต้องเป็นญาติสืบสายโลหิตของสามี หรือภริยาที่ชอบด้วยกฎหมายตามมาตรา 21 (1) และหญิงที่รับตั้งครุฑต้องมีไข่มุกหรือผู้สืบสันดานของสามีภริยาที่ชอบด้วยกฎหมายผู้ประสงค์จะมีบุตร ดังนั้น คำว่าญาติสืบสายโลหิตของสามีหรือภริยา จึงหมายความว่าถึงลูก ป้า น้า อา หรือพี่น้องร่วมบิดามารดา แต่กฎหมายได้ผ่อนปรนว่าในกรณีที่ไม่มีญาติสืบสายโลหิตของสามีหรือภริยาที่ชอบด้วยกฎหมายให้หญิงอื่นตั้งครุฑแทนได้

ผู้รับตั้งครุฑแทนไม่ว่าจะเป็นญาติสืบสายโลหิต หรือหญิงอื่นตามที่กล่าวมาแล้วก็ตาม ต้องปรากฏข้อเท็จจริงว่า หญิงที่รับตั้งครุฑแทนตามกฎหมายนั้นต้องเคยมีบุตรมาก่อนแล้วเท่านั้น และตัวของหญิงเองมีอาจกระทำโดยปราศจากความยินยอมของสามี กล่าวคือ หากหญิงที่ประสงค์จะรับตั้งครุฑแทนมีสามีโดยชอบด้วยกฎหมาย หญิงต้องได้รับความยินยอมจากสามีของหญิงก่อน หรือหากขณะรับตั้งครุฑแทนสามีของหญิงได้ตาย หรือหย่าขาดจากหญิงที่รับตั้งครุฑแทนก็ไม่ต้องมีความยินยอมจากสามีของหญิงนั้น เพียงลำพังการแสดงเจตนาของหญิงที่รับตั้งครุฑแทนก็ใช้ได้ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็กที่เกิดโดยอาศัยเทคโนโลยีช่วยการเจริญพันธุ์ทางการแพทย์ พ.ศ. 2558 มาตรา 21 (4) ซึ่งเงื่อนไขการให้ความ

ยินยอมนี้ ตามประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่องหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการให้หญิงอื่นที่มีไข่ญาติสืบสายโลหิตของสามี หรือภริยาที่ชอบด้วยกฎหมายตั้งครรภ์แทน พ.ศ. 2558 ข้อ 5 ได้ขยายความว่า รวมถึงความยินยอมของชายที่อยู่กินฉันสามีภรรยาด้วย ในที่นี้ผู้เขียนเห็นว่า หมายความว่า สามีโดยพฤตินัยนั่นเอง

ทั้งนี้ ตามประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่องหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการให้หญิงอื่นที่มีไข่ญาติสืบสายโลหิตของสามี หรือภริยาที่ชอบด้วยกฎหมายตั้งครรภ์แทน พ.ศ. 2558 ข้อ 5 กำหนดไว้ว่า หญิงอื่นนั้น มีอายุไม่ต่ำกว่า 20 ปีบริบูรณ์และไม่เกิน 40 ปีบริบูรณ์ และต้องมีสัญชาติเดียวกันกับสามีหรือภริยาที่ชอบด้วยกฎหมายที่ประสงค์จะมีบุตร ยังต้องปรากฏข้อเท็จจริงซึ่งเป็นคุณสมบัติในเรื่องการคลอดบุตรอีกว่า หญิงอื่นนั้นต้องเคยมีบุตรมาแล้วโดยการคลอดตามธรรมชาติไม่เกิน 3 ครั้ง หรือกรณีผ่าไม่เกินหนึ่งครั้ง

1.2 เงื่อนไขทางกฎหมายเกี่ยวกับการไข่ (เซลล์สืบพันธุ์เพศหญิง) กับอสุจิ (เซลล์สืบพันธุ์เพศชาย)

การดำเนินการให้มีการตั้งครรภ์แทนตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็กที่เกิดโดยอาศัยเทคโนโลยีช่วยการเจริญพันธุ์ทางการแพทย์ พ.ศ. 2558 กระทำได้ 2 วิธี วิธีแรก การใช้ตัวอ่อนที่เกิดจากอสุจิของสามีและไข่ของภริยาที่ชอบด้วยกฎหมายที่ประสงค์จะให้การตั้งครรภ์แทน การใช้วิธีนี้เด็กที่คลอดออกมาจะไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับใด ๆ ทางสายโลหิตกับหญิงที่รับตั้งครรภ์แทนเลย โดยจะมีความสัมพันธ์ทางสายโลหิตของสามีหรือภริยาที่ประสงค์จะมีบุตร วิธีที่สองใช้ตัวอ่อนที่เกิดจากอสุจิของสามี หรือไข่ของ

ภริยาที่ชอบด้วยกฎหมายที่ประสงค์จะให้มีการตั้งครรภ์แทนกับไข่หรืออสุจิของผู้อื่น ซึ่งกฎหมายห้ามเด็ดขาดว่า ห้ามไข่ไข่ของหญิงที่รับตั้งครรภ์แทน การใช้วิธีที่สองนี้เด็กที่เกิดมาจะไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับใด ๆ ทางสายโลหิตกับหญิงที่รับตั้งครรภ์แทนเช่นกัน แต่เด็กจะมีความสัมพันธ์ทางสายโลหิตกับบิดา หรือมารดาที่ชอบด้วยกฎหมายที่ประสงค์จะให้มีการตั้งครรภ์แทนคนใดคนหนึ่งเท่านั้น ขึ้นอยู่กับว่าประสงค์จะให้ไข่ หรืออสุจิของฝ่ายใด

กรณีการตั้งครรภ์แทนต้องกระทำโดยผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมที่ได้รับอนุญาตจากคณะกรรมการให้ดำเนินการให้มีการตั้งครรภ์แทนให้แก่สามีและภริยารายนั้นตามมาตรา 15 ประกอบมาตรา 23 ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็กที่เกิดโดยอาศัยเทคโนโลยีช่วยการเจริญพันธุ์ทางการแพทย์ พ.ศ. 2558

2. สิทธิตามกฎหมายครอบครัวและมรดกของเด็กที่เกิดจากการตั้งครรภ์แทน (surrogacy arrangement)

เด็กที่เกิดจากเทคโนโลยีช่วยการเจริญพันธุ์ทางการแพทย์ มีข้อพิจารณาการบังคับใช้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 ว่าด้วยครอบครัว และกับ บรรพ 6 ว่าด้วยมรดก ประกอบกับ พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็กที่เกิดโดยอาศัยเทคโนโลยีช่วยการเจริญพันธุ์ทางการแพทย์ พ.ศ. 2558 ว่ากฎหมายได้กำหนดสิทธิและหน้าที่เกี่ยวกับครอบครัวและมรดกไว้เช่นไร โดยหลักแล้วเมื่อกฎหมายได้กำหนดสิทธิและหน้าที่ใด ๆ ก็ตาม สามารถพิจารณาได้ 2 ประการ ประการแรก คือ การที่กฎหมายบัญญัติสิทธิในเชิงให้อำนาจ และประการที่สอง การบัญญัติสิทธิขึ้นมาในเชิงหน้าที่ ส่วนหน้าที่เป็นเรื่องที่ผูกพัน

อยู่กับสิทธิ เมื่อมีสิทธิก็มีหน้าที่อยู่เสมอ หน้าที่จึงเป็นความชอบธรรมในลักษณะผูกพันให้บุคคลตกอยู่ในสถานะจะต้องกระทำ จดเว้น การกระทำ หรือยอมให้เขากระทำการเพื่อให้เป็นไปตามผลประโยชน์อันชอบธรรมของบุคคลอื่น หรือผู้ทรงสิทธิ (สมยศ เชื้อไทย, 2561) เมื่อกล่าวถึงสิทธิและหน้าที่ตามกฎหมาย ครอบครัวและมรดกสิทธิในทางครอบครัว และมรดกนี้เป็นสิทธิเด็ดขาด (absolute rights) (หยุด แสงอุทัย, 2560) ที่ได้ถูกรับรองไว้ในกฎหมายต่าง ๆ เช่น กฎหมายรัฐธรรมนูญ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็กที่เกิดโดยอาศัยเทคโนโลยีช่วย การเจริญพันธุ์ทางการแพทย์ พ.ศ. 2558 เป็นต้น ซึ่งผู้เขียนจะแยกอธิบายสิทธิและหน้าที่ของเด็กที่เกิดจากการตั้งครรภ์แทน (surrogacy arrangement) ของกฎหมายครอบครัวและมรดกดังนี้

2.1 สิทธิตามกฎหมายครอบครัวของเด็กที่เกิดจากการตั้งครรภ์แทน (surrogacy arrangement)

ตามปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน และกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมือง และสิทธิทางการเมือง (ICCPR) ได้มีการบัญญัติว่า ครอบครัวเป็นหน่วยของสังคมซึ่งเป็นพื้นฐาน ธรรมชาติ และย่อมมีสิทธิได้รับความคุ้มครอง จากสังคมและรัฐ และเด็กทุกคนย่อมมีสิทธิ ได้รับความคุ้มครองโดยมาตรการต่าง ๆ ที่จำเป็น ตามสถานะของผู้เยาว์จากครอบครัวของตน สังคม และรัฐ ดังนั้น การวิเคราะห์ถึงสถานะของ เด็กที่เกิดมาเป็นสมาชิกของครอบครัวที่จะมีสิทธิ ได้รับความคุ้มครองบนพื้นฐานของสถานะ ครอบครัวนั้นมีความสำคัญ โดยวิเคราะห์บน

พื้นฐานทางกฎหมายที่กำหนดสถานะให้เด็กที่ คลอดมา ซึ่งตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก ที่เกิดโดยอาศัยเทคโนโลยีช่วยการเจริญพันธุ์ ทางทางการแพทย์ พ.ศ. 2558 มาตรา 29 ได้กำหนด ให้เด็กที่เกิดจากการตั้งครรภ์แทนเป็นบุตร โดยชอบด้วยกฎหมายของสามีและภรรยาที่ ชอบด้วยกฎหมายซึ่งประสงค์จะมีบุตร โดย กฎหมายไม่คำนึงว่าจะเป็นการตั้งครรภ์กรณี ที่ ญาติสืบสายโลหิตเป็นผู้ตั้งครรภ์แทน หรือ หญิงอื่นเป็นผู้ตั้งครรภ์แทน และไม่ว่าการ ตั้งครรภ์แทนจะอาศัยกระบวนการใช้ไข่หรือ อสุจิของบิดาหรือมารดาโดยชอบด้วยกฎหมาย ที่ประสงค์จะมีบุตรก็ตาม เด็กที่เกิดมาถือว่าเป็น บุตรโดยชอบด้วยกฎหมายของบุคคลดังกล่าวมา ทั้งสิ้น และชายหรือหญิงที่บริจาคอสุจิหรือไข่ซึ่ง นำมาใช้ปฏิสนธิเป็นตัวอ่อนเพื่อการตั้งครรภ์ หรือผู้บริจาคตัวอ่อนและเด็กที่เกิดจากอสุจิ ไข่ หรือตัวอ่อนที่บริจาคดังกล่าว ไม่มีสิทธิและ หน้าที่ระหว่างกันตามประมวลกฎหมายแพ่ง และพาณิชย์ว่าด้วยครอบครัวมรดก

การพิจารณาสินทรัพย์และหน้าที่ตามกฎหมาย ครอบครัวนั้นตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็กที่ เกิดโดยอาศัยเทคโนโลยีช่วยการเจริญพันธุ์ทาง การแพทย์ พ.ศ. 2558 มาตรา 34 กำหนดให้ นำประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วย ครอบครัวและมรดกมาใช้บังคับโดยอนุโลม เพียงเท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับบทบัญญัติแห่ง ประมวลกฎหมายนี้เท่านั้น ดังนั้น หากประมวล กฎหมายแพ่งและพาณิชย์มีเนื้อหาที่ขัดหรือแย้ง กับพระราชบัญญัตินี้ ต้องยึดพระราชบัญญัติ ฉบับนี้เป็นหลักในการบังคับใช้ ส่วนเนื้อหา ส่วนไหนที่มีได้บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัตินี้ ต้องนำประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

มาบังคับใช้โดยอนุโลมเท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งตามพระราชบัญญัตินี้ เช่น กรณีเด็กเกิดขึ้นในระหว่างที่การสมรสสมบูรณ์ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1539 ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นบุตรโดยชอบด้วยกฎหมายของชายผู้เป็นสามี ทั้งนี้ เป็นเพียงบทสันนิษฐานเบื้องต้นเท่านั้น ชายผู้เป็นสามีมีสิทธิที่จะนำพยานหลักฐานมาพิสูจน์หักล้างในชั้นศาลว่า ตนไม่ใช่บิดาของเด็กได้ ทั้งนี้ ต้องไม่ปรากฏข้อเท็จจริงว่าชายผู้เป็นสามีเป็นผู้แจ้งเกิดของเด็กในทะเบียนเองว่าเป็นบุตรของตน หรือยอมให้มีการแจ้งดังกล่าวก็จะไม่สามารถใช้สิทธิตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1539 ที่จะฟ้องไม่รับเด็กเป็นบุตรได้ (สมชาย กษิติประดิษฐ์, 2548) ซึ่งหากพิจารณา มาตรา 24 ของพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็กที่เกิดโดยอาศัยเทคโนโลยีช่วยการเจริญพันธุ์ทางการแพทย์ พ.ศ. 2558 ได้บัญญัติกฎหมายไว้เป็นเด็ดขาดว่าเด็กที่เกิดจากการตั้งครรภ์แทน ให้เด็กนั้นเป็นบุตรที่ชอบด้วยกฎหมายของสามีภริยาที่ชอบด้วยกฎหมายที่ประสงค์จะมีบุตร แม้ว่าสามีภริยาที่ชอบด้วยกฎหมายถึงแก่ความตายก่อนเด็กเกิดก็ตาม ดังนั้นเราจะนำประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1539 มาบังคับใช้โดยอนุโลมไม่ได้ เพราะมีมาตรา 24 แห่งพระราชบัญญัติดังกล่าวบัญญัติไว้ชัดเจนแล้วเป็นต้นซึ่งการพิจารณาสหิตตามกฎหมายครอบครัวของเด็กที่เกิดจากการตั้งครรภ์แทนในบทความนี้มี 3 ประการด้วยกันประการแรก สิทธิที่จะได้รับการอุปการะเลี้ยงดูจากบิดามารดา ประการที่สอง สิทธิที่จะใช้ชื่อสกุลของบิดามารดา ประการที่สามสิทธิที่จะได้รับการศึกษา

2.1.1 สิทธิที่จะได้รับการอุปการะเลี้ยงดูจากบิดามารดา การอุปการะเลี้ยงดูมีรากฐานมาจากความคิดในทางศีลธรรมและการต้องช่วยเหลือกันในระหว่างบุคคลที่มีสายสัมพันธ์กันทางสายโลหิตและการสมรส (ไพโรจน์ กัมพูสิริ, 2560) ซึ่งเด็กที่เกิดจากการตั้งครรภ์แทนมีสิทธิที่จะได้รับการอุปการะเลี้ยงดูตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1564 ประกอบ มาตรา 34 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็กที่เกิดโดยอาศัยเทคโนโลยีช่วยการเจริญพันธุ์ทางการแพทย์ พ.ศ. 2558 จากสามีและภริยาที่ชอบด้วยกฎหมายที่ประสงค์จะมีบุตร โดยสามีภริยาที่ชอบด้วยกฎหมายดังกล่าวต้องมีหน้าที่อุปการะเลี้ยงดูเด็กที่เกิดจากการตั้งครรภ์แทนเพราะเด็กที่เกิดโดยเทคโนโลยีช่วยการเจริญพันธุ์ทางการแพทย์เป็นบุตรที่ชอบด้วยกฎหมายของบุคคลทั้งสอง ซึ่งหน้าที่ในการอุปการะเลี้ยงดู ได้แก่ การดูแลในเรื่องอาหาร ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค โดยที่การอุปการะเลี้ยงดูนี้มีได้หมายถึงแต่เฉพาะการให้เงินค่าใช้จ่ายเท่านั้น ยังหมายความถึงการดูแลเรื่องสุขภาพ อนามัยและอื่น ๆ ด้วย (วารินาสกุล, 2548) ทั้งนี้ เพื่อให้เด็กนั้นดำรงชีพอยู่ได้อย่างมีคุณภาพ ดังนั้น สิทธิที่จะได้รับการอุปการะเลี้ยงดูนี้ ถือว่าเด็กที่เกิดจากการตั้งครรภ์แทนเป็นผู้ทรงสิทธิตั้งแต่ที่มีสภาพบุคคล² (สมยศ เชื้อไทย, 2561)

ดังนั้น ในฐานะที่เด็กเป็นผู้ทรงสิทธิ หากไม่ได้รับการอุปการะเลี้ยงดูจากบิดามารดา ย่อมสามารถเรียกร้องสิทธิที่จะได้รับการอุปการะเลี้ยงดูจากบิดามารดาได้ และแม้ภายหลังจะ

² ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 15 บัญญัติว่า สภาพบุคคลเริ่มแต่เมื่อคลอดแล้วอยู่รอดเป็นทารกและสิ้นสุดลงเมื่อตาย และทารกในครรภ์มารดาที่สามารถมีสิทธิต่าง ๆ ได้ หากว่าภายหลังคลอดแล้วอยู่รอดเป็นทารก

ปรากฏข้อเท็จจริงว่า บิดา มารดาชอบด้วยกฎหมายที่ประสงค์จะมีบุตรและแยกกันอยู่ ทั้งร้างกัน หรือการสมรสจะสิ้นสุดโดยการหย่า ทั้งสองฝ่ายก็ยังคงมีหน้าที่อุปการะเลี้ยงดูบุตรต่อไป (ไพโรจน์ กัมพูสิริ, 2560)

2.1.2 สิทธิที่จะใช้ชื่อสกุลของบิดา หรือมารดา ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็กที่เกิดโดยอาศัยเทคโนโลยีช่วยการเจริญพันธุ์ทางการแพทย์ พ.ศ. 2558 มาตรา 32 ได้กำหนดให้ บิดามารดาที่ประสงค์จะมีบุตร มีหน้าที่แจ้งการเกิดของเด็กที่เกิดจากการตั้งครรภ์แทนต่อ นายทะเบียนผู้รับแจ้งตามกฎหมายว่าด้วยทะเบียนราษฎร หากปรากฏข้อเท็จจริงว่าสามีหรือภรรยาดังกล่าวถึงแก่ความตาย ไม่อยู่ในประเทศไทย หรือไม่ปรากฏตัวหลังคลอดเด็ก³ กฎหมายได้กำหนดให้หญิงที่รับตั้งครรภ์แทน (ผู้คลอดเด็ก) มีหน้าที่แจ้งการเกิดของเด็กเมื่อแจ้งการเกิดแล้วผลจะเป็นไปตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1561 ประกอบ มาตรา 34 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็กที่เกิดโดยอาศัยเทคโนโลยีช่วยการเจริญพันธุ์ทางการแพทย์ พ.ศ. 2558 คือ เด็กที่เกิดจากการตั้งครรภ์แทนจะมีสิทธิใช้ชื่อ สกุลของบิดา และในกรณีที่บิดาไม่ปรากฏ บุตรมีสิทธิใช้ชื่อสกุลของมารดา คำว่า บิดาหรือมารดาในที่นี้ คือ สามีหรือภรรยาที่ชอบด้วยกฎหมายที่ประสงค์จะมีบุตรนั่นเอง

2.1.3 สิทธิที่จะได้รับการศึกษา การศึกษาเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่ได้มีการรับรองไว้ในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนข้อที่ 26 ประกอบกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

พุทธศักราช 2560 กำหนดให้รัฐมีหน้าที่ดำเนินการให้เด็กทุกคนได้รับการศึกษาเป็นเวลาสิบสองปี ตั้งแต่ก่อนวัยเรียนจนจบการศึกษาภาคบังคับอย่างมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย แต่สิทธิที่จะได้รับการศึกษานี้ขึ้นอยู่กับเงื่อนไขของสถานะความสามารถของครอบครัวที่จะกระทำได้ด้วย ดังนั้น การที่สามีภรรยาที่ชอบด้วยกฎหมายที่ประสงค์จะมีบุตร หากเป็นผู้ที่มีสถานะทางการเงินที่ดี ก็สามารถที่จะให้เด็กที่เกิดจากการตั้งครรภ์แทนซึ่งเป็นบุตรโดยชอบด้วยกฎหมายของตนนั้นได้รับการศึกษาที่มีมาตรฐานที่สูงกว่าเกณฑ์ขั้นต่ำที่กฎหมายกำหนดไว้ได้

2.2 สิทธิตามกฎหมายมรดกของเด็กที่เกิดจากการตั้งครรภ์แทน (surrogacy arrangement)

การที่จะพิจารณาว่าเด็กที่เกิดจากการตั้งครรภ์แทนมีสิทธิในการได้รับมรดกหรือไม่ ต้องพิจารณาตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์โดยอนุโลมตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็กที่เกิดโดยอาศัยเทคโนโลยีช่วยการเจริญพันธุ์ทางการแพทย์ พ.ศ. 2558 มาตรา 34 ซึ่งตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้กำหนดสิทธิในการรับมรดกไว้กล่าวคือ เมื่อบิดาหรือมารดาโดยชอบด้วยกฎหมายของเด็กที่เกิดจากการตั้งครรภ์แทน ถึงแก่ความตาย หรือบุคคลนั้นกลายเป็นคนสาบสูญ มรดกซึ่งได้แก่ทรัพย์สินทุกชนิดของผู้ตาย ตลอดทั้งสิทธิหน้าที่และความรับผิดชอบต่าง ๆ ที่โดยสภาพแล้วเป็นการเฉพาะตัวของผู้ตายโดยแท้จะตกทอดแก่ทายาทโดยจะตกทอดทันทีที่เจ้ามรดกตาย และทายาทไม่ต้องแสดงเจตนาสนองรับแต่

³ ประกาศสำนักทะเบียนกลาง เรื่อง หลักเกณฑ์วิธีการ และเงื่อนไขการแจ้งเกิดของเด็กที่เกิดจากการตั้งครรภ์แทนโดยอาศัยเทคโนโลยีช่วยการเจริญพันธุ์ทางการแพทย์ ข้อ 1 (3) กำหนดเงื่อนไขเพิ่มเติมว่า ไม่ปรากฏตัวเกินกว่า 15 วัน นับแต่เด็กเกิด

อย่างใด (สุภาพ สาริพิมพ์, 2556) ซึ่งในบทความนี้ ผู้เขียนจะวิเคราะห์เฉพาะการเป็นทายาทโดยธรรมของเด็กที่เกิดจากการตั้งครรภ์แทน ทั้งนี้ การพิจารณาว่าเด็กที่เกิดจากการตั้งครรภ์แทน มีความสามารถในการเป็นทายาทหรือไม่ ในขั้นต้นต้องพิจารณาการอยู่ในฐานะที่จะมีสิทธิและหน้าที่อย่างทายาท (ไพโรจน์ กัมพูสิริ, 2552) ซึ่งแยกอธิบายเป็น 2 กรณี คือ กรณีแรก สามีและภริยา ที่ชอบด้วยกฎหมายที่ประสงค์จะมีบุตรคนใดคนหนึ่งได้ถึงแก่ความตายก่อน เด็กที่เกิดจากการตั้งครรภ์แทนมีสภาพบุคคล (คลอดและอยู่รอดเป็นทารก) กรณีที่สอง สามีและภริยาที่ชอบด้วยกฎหมายที่ประสงค์จะมีบุตรคนใดคนหนึ่งได้ถึงแก่ความตายภายหลังจากเด็กที่เกิดจากการตั้งครรภ์แทนมีสภาพบุคคล ตามกฎหมาย

2.2.1 สามีและภริยาที่ชอบด้วยกฎหมายที่ประสงค์จะมีบุตรคนใดคนหนึ่งได้ถึงแก่ความตายก่อนที่เด็กที่เกิดจากการตั้งครรภ์แทนมีสภาพบุคคลตามกฎหมายนั้น เด็กที่เกิดจากการตั้งครรภ์แทนแม้ว่าจะยังไม่คลอดออกมา กล่าวคือ แม้ว่าจะยังไม่มีสภาพบุคคลก็มีสิทธิต่าง ๆ ได้ แต่กฎหมายกำหนดเงื่อนไขว่าสิทธิเหล่านี้จะมีขึ้นภายหลังคลอดและเด็กจะต้องมีสภาพบุคคลตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 15 ดังนั้น เด็กในครรภ์มารดาไม่ถือว่าเป็นบุคคลตามกฎหมายเพราะยังไม่คลอดออกมา ซึ่งการคลอดนี้ หมายถึง การที่เด็กพ้นออกมาจากช่องคลอดของมารดาโดยสมบูรณ์ และต้องออกมาหมดทั้งตัว หากยังไม่หลุดออกมาทั้งตัวก็ยังไม่มีความสมบูรณ์ (วิญญูญา แสงสุข และ จูติพร ลิ่มแหลมทอง, 2560) ดังนั้น จึงเป็นกรณีกฎหมายประกันสิทธิของเด็กในครรภ์ โดยกำหนด

เงื่อนไขบังคับก่อนไว้ว่าหากภายนอกแล้ว อยู่รอดเป็นทารกก็จะมีสิทธิในการรับมรดก

กรณีสิทธิของเด็กในครรภ์ที่มีสิทธิได้รับมรดกตามที่กล่าวมาแล้วนั้น หมายความว่า สิทธิที่จะได้รับมรดกของสามีภริยาที่ชอบด้วยกฎหมายที่ประสงค์จะมีบุตร ไม่ใช่ของหญิงที่ตั้งครรภ์แทน และไม่ใช่นายหรือหญิงที่บริจาคอสุจิหรือไข่ เพราะว่าพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็กที่เกิดโดยอาศัยเทคโนโลยีช่วยการเจริญพันธุ์ทางการแพทย์ พ.ศ. 2558 มาตรา 29 บัญญัติไว้ชัดเจนว่า เด็กที่เกิดจากการตั้งครรภ์แทนให้ถือว่าเป็นบุตรโดยชอบด้วยกฎหมายของสามีและภริยาที่ชอบด้วยกฎหมายประสงค์จะมีบุตร แม้ว่าสามีหรือภริยาที่ชอบด้วยกฎหมายซึ่งประสงค์จะมีบุตรได้ถึงแก่ความตายก่อนเด็กเกิดก็ตาม ทั้งนี้ สิทธิดังกล่าวเป็นสิทธิที่จะได้รับมรดกในภายหน้าในฐานะทายาทโดยธรรมที่เป็นผู้สืบสันดานโดยผลของกฎหมาย

2.2.2 สามีและภริยาที่ชอบด้วยกฎหมายที่ประสงค์จะมีบุตรคนใดคนหนึ่งได้ถึงแก่ความตายหลังจากเด็กที่เกิดจากการตั้งครรภ์แทนมีสภาพบุคคล เมื่อเด็กที่เกิดจากการตั้งครรภ์แทนคลอดออกมามีสภาพบุคคลเท่ากับว่า เด็กที่เกิดมาเป็นผู้ทรงสิทธิที่ชอบธรรมได้รับและบังคับตามเนื้อหาแห่งสิทธิที่กฎหมายกำหนดไว้ คือ สิทธิที่จะได้รับมรดกในฐานะทายาทโดยธรรม หรือทายาทผู้รับพินัยกรรมกรณีของทายาทโดยธรรมนั้น คือ บุคคลที่มีสิทธิรับมรดกของผู้ตายโดยผลของกฎหมายมิใช่โดยผลของพินัยกรรม (บวรศักดิ์ อูวรรณโณ, 2537) ซึ่งเมื่อพิจารณาตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 1629 (1) ประกอบมาตรา 34 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็กที่เกิดโดยอาศัย

เทคโนโลยีช่วยการเจริญพันธุ์ทางการแพทย์ พ.ศ. 2558 ทำให้เกิดข้อสงสัยว่า เด็กที่เกิดจากการตั้งครรภ์แทน ถือเป็นผู้สืบสันดานที่เป็นทายาทโดยธรรมลำดับชั้นที่ 1 หรือไม่เมื่อพิจารณาความหมายของ ผู้สืบสันดาน หมายถึง บุคคลผู้สืบสายโลหิตของเจ้ามรดกลงไป (พินัย ผน.ศร., 2556) และเมื่อพิจารณาประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1627 ได้กำหนดให้บุตรนอกกฎหมายที่บิดารับรองแล้ว หรือบุตรบุญธรรมนั้น ให้ถือว่าเป็นผู้สืบสันดานแห่งประมวลกฎหมายนี้ ดังนั้น บุตรที่มีสิทธิได้รับมรดก ในความหมายของผู้สืบสันดาน จึงไม่ได้หมายความรวมถึงบุตรที่สืบสายโลหิตเท่านั้น แต่ยังหมายความรวมถึงบุตรบุญธรรมที่ไม่มีความสัมพันธ์ทางสายโลหิตด้วย ดังนั้น ผู้เขียนเห็นว่าเมื่อพิจารณาตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็กที่เกิดโดยอาศัยเทคโนโลยีช่วยการเจริญพันธุ์ทางการแพทย์ พ.ศ. 2558 มีขึ้นเพื่อกำหนดสถานะความเป็นบิดามารดาที่ชอบด้วยกฎหมายของเด็กที่เกิดจากการตั้งครรภ์แทนประกอบกับผลทางกฎหมายของพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็กที่เกิดโดยอาศัยเทคโนโลยีช่วยการเจริญพันธุ์ทางการแพทย์ พ.ศ. 2558 มาตรา 29 บัญญัติไว้ชัดเจนว่า เด็กที่เกิดจากการตั้งครรภ์แทนให้ถือว่าเป็นบุตรโดยชอบด้วยกฎหมายของสามี และภริยาที่ชอบด้วยกฎหมายประสงค์จะมีบุตร จึงถือได้ว่าเด็กที่เกิดจากการตั้งครรภ์แทนเป็นผู้สืบสันดานตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1629 (1) ซึ่งเป็นทายาทโดยธรรมลำดับที่ 1 ที่มีสิทธิได้รับมรดกตามกฎหมาย

3. วิเคราะห์ผลกระทบของสิทธิตามกฎหมายครอบครัวและมรดกของเด็กที่เกิดจากการตั้งครรภ์แทนกรณีที่มีการตั้งครรภ์ซ้อน (superfetation)

ภาวะกรณีตั้งครรภ์ซ้อนในแม่อุ้มบุญ คือ การที่หญิงที่รับตั้งครรภ์แทน เกิดภาวะตกไข่หลังจากที่เสร็จสิ้นกระบวนการตั้งครรภ์แทน เมื่อหญิงที่รับตั้งครรภ์แทน (แม่อุ้มบุญ) มีเพศสัมพันธ์กับสามีตามกฎหมายหรือโดยพฤตินัยของตน ก่อให้เกิดการปฏิสนธิขึ้นระหว่างไข่ของแม่อุ้มบุญกับอสุจิของสามีของแม่อุ้มบุญ ภายหลังปฏิสนธิทำให้เกิดการตั้งครรภ์แฝดขึ้น แต่เด็กที่เกิดจากการปฏิสนธิในภายหลังเป็นบุตรตามความจริง (ถือตามหลักสายโลหิต) ของแม่อุ้มบุญโดยแท้จริง

เมื่อพิจารณาถึงกระบวนการทางเทคโนโลยีช่วยการเจริญพันธุ์ทางการแพทย์ ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็กที่เกิดขึ้นจากเทคโนโลยีช่วยการเจริญพันธุ์ทางการแพทย์ พ.ศ. 2558 ประกอบประกาศสำนักทะเบียนกลาง เรื่อง หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขของการแจ้งเกิดของเด็กที่เกิดจากการตั้งครรภ์แทน โดยอาศัยเทคโนโลยี ช่วยการเจริญพันธุ์ทางการแพทย์ ข้อ 1 ได้กำหนดกระบวนการภายหลังการคลอด กรณีสามีหรือภริยาที่ชอบด้วยกฎหมายซึ่งประสงค์จะให้มีการตั้งครรภ์แทน หากบุคคลดังกล่าวตายหญิงที่รับตั้งครรภ์แทน (ผู้คลอดเด็ก) ต้องทำหน้าที่แจ้งเกิด หรือเจ้าบ้านของสถานพยาบาลที่ทำคลอดเด็กกรณีบุคคลที่กล่าวมาก่อนหน้ามีอาจทำหน้าที่เป็นผู้ทำหน้าที่แจ้งเกิดได้ โดยประกอบด้วยหลักฐานที่ใช้ในการประกอบการแจ้งเกิด คือ สถานที่แจ้งเกิด บัตรประจำตัวผู้แจ้ง สำเนาบัตรประจำตัวหรือเอกสารแสดงตัวของสามีและภริยาซึ่งประสงค์

ให้มีการตั้งครรภ์แทนกรณีที่มีมอบให้ผู้อื่นมา
 แจ้งเกิดแทน สำเนาทะเบียนบ้านฉบับเจ้าบ้านที่
 จะเพิ่มชื่อเด็กเข้าไปในทะเบียนบ้าน หลักฐาน
 การจดทะเบียนสมรส หนังสือเดินทาง เอกสาร
 ข้อตกลงการตั้งครรภ์แทน หนังสือการเกิด
 (ท.ร.1/1) ผู้เขียนตั้งข้อสังเกตว่า การแจ้งเกิด
 ดังกล่าวไม่ปรากฏหลักฐานการตรวจรหัสทาง
 พันธุกรรม (DNA) เพราะการตรวจรหัสทาง
 พันธุกรรม (DNA) หากไม่มีการแจ้งต่อแพทย์
 ให้ทำการตรวจ แพทย์จะนำเลือดไปตรวจโดย
 ผลการไม่ได้ ทำให้เมื่อหญิงที่ตั้งครรภ์แทนเกิด
 จากการตั้งครรภ์ซ้อนในระยะเวลาที่ใกล้เคียงกับ
 การที่เกิดตัวอ่อนจากการตั้งครรภ์แทน หญิงที่
 ตั้งครรภ์แทนจะไม่มีทางทราบได้เลยว่าเด็กที่
 เกิดเป็นบุตรของตนตามความเป็นจริงด้วย ซึ่ง
 ผู้เขียนได้วิเคราะห์ผลกระทบสิทธิที่เกี่ยวข้องกับ
 ครอบครัวและมรดกของเด็กที่เกิดขึ้นจากการ
 ตั้งครรภ์ซ้อนในแม่อุ้มบุญ ดังนี้

3.1 ผลกระทบของสิทธิตามกฎหมาย ครอบครัวของเด็กที่เกิดจากการตั้งครรภ์แทน ที่มีการตั้งครรภ์ซ้อน (superfetation)

ผลกระทบในเรื่องสิทธิที่จะได้รับการ
 การอุปการะเลี้ยงดู เมื่อพิจารณาถึงหน้าที่
 ในการอุปการะเลี้ยงดูบุตรโดยทั่วไป หมายถึง
 การจัดหาอาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัยและ
 การรักษาพยาบาล ทั้งนี้ ยังหมายความรวมถึง
 หน้าที่ในการปกป้องคุ้มครองบุตรทั้งทางร่างกาย
 และจิตใจ (physical and mental protection)
 (ประสพสุข บุญเดช, 2561) จึงเป็นสิทธิที่สำคัญ
 ที่ทำให้เด็กมีชีวิตรอดในช่วงวัยที่ไม่สามารถดูแล
 ตนเองได้ การพิจารณาว่าใครเป็นผู้ทรงสิทธินี้
 จึงเป็นเรื่องสำคัญ ซึ่งตามประมวลกฎหมายแพ่ง
 และพาณิชย์ มาตรา 1564 ที่กำหนดให้บิดา

มารดาจำต้องอุปการะเลี้ยงดูและให้การศึกษา
 ตามสมควรแก่บุตรในระหว่างเป็นผู้เยาว์นี้ บิดา
 มารดาในที่นี้หมายความถึง บิดาโดยชอบด้วย
 กฎหมายเท่านั้น ส่วนมารดานั้นตามประมวล
 กฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 1546 ได้กำหนด
 ให้ถือว่า เด็กทุกคนที่เกิดมาเป็นบุตรโดยชอบด้วย
 กฎหมายของมารดาเสมอ เมื่อเกิดการตั้งครรภ์
 ซ้อนเด็กที่เกิดจากการตั้งครรภ์ซ้อนเป็นบุตร
 โดยชอบด้วยกฎหมายของหญิงที่รับตั้งครรภ์แทน
 ไม่ใช่เป็นบุตรโดยชอบด้วยกฎหมายของสามี
 และภริยาโดยชอบด้วยกฎหมายที่ประสงค์จะ
 มีบุตร ทำให้กรณีที่หญิงที่รับตั้งครรภ์แทนมีลูก
 ผ่าแฝด จำเป็นต้องมีกระบวนการตรวจสอบ
 โดยอาศัยเทคโนโลยีการแพทย์เข้าช่วยในขั้นตอน
 ภายหลังจากที่เด็กคลอด ดังนั้น ผู้เขียนเห็นว่า
 การแจ้งเกิดตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก
 ที่เกิดขึ้นจากเทคโนโลยีช่วยการเจริญพันธุ์
 ทางทางการแพทย์ พ.ศ. 2558 โดยปราศจากการ
 ตรวจสอบรหัสทางพันธุกรรม (DNA) ส่งผลให้
 สิทธิในทางกฎหมายครอบครัวและมรดกของเด็ก
 ได้รับเป็นการได้มาที่ไม่มีความชอบธรรมแห่ง
 สิทธิ เพราะว่าเด็กที่เกิดจากการปฏิสนธิตาม
 ธรรมชาติต้องบังคับการให้เป็นไปตามประมวล
 กฎหมายแพ่งและพาณิชย์เท่านั้น กล่าวคือ เด็กที่
 เกิดจากการตั้งครรภ์ซ้อนเป็นบุตรโดยชอบด้วย
 กฎหมายของหญิงที่รับตั้งครรภ์แทน แต่การ
 แจ้งเกิดโดยปราศจากการตรวจสอบทางรหัส
 พันธุกรรม (DNA) ทำให้เด็กที่เกิดจากการ
 ตั้งครรภ์ซ้อนตกอยู่ในบังคับของ มาตรา 29
 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็กที่เกิดขึ้นจาก
 เทคโนโลยีช่วยการเจริญพันธุ์ทางการแพทย์
 พ.ศ. 2558 เนื่องจากการสำคัญผิดในข้อเท็จจริง
 ทำให้มีการเลือกบังคับใช้กฎหมายไม่ตรงตาม

สิทธิของเด็กที่เกิดขึ้นมาจากการตั้งครรภ์ซ้อน ทำให้เกิดการละเมิดสิทธิโดยขาดเจตนา กล่าวคือ เป็นการตัดความสัมพันธ์ทางกฎหมายครอบครัว และมรดกจากหญิงที่รับตั้งครรภ์แทนโดยมิชอบ ด้วยกฎหมาย ทำให้เด็กที่เกิดจากการตั้งครรภ์ซ้อนเป็นบุตรโดยชอบด้วยกฎหมายของสามี หรือภรรยาที่ประสงค์จะมีบุตร หากสามีหรือ ภรรยาที่ประสงค์จะมีบุตรทราบข้อเท็จจริงว่า เป็นเด็กที่เกิดเป็นบุตรที่มีความสัมพันธ์ทาง สายโลหิตกับหญิงที่รับตั้งครรภ์แทน ก็คงจะไม่ อุปการะเลี้ยงดู เพราะว่าสามีภรรยาที่ประสงค์ จะมีบุตร มีหน้าที่ตามกฎหมายในการอุปการะ เลี้ยงดูบุตรที่ชอบด้วยกฎหมายของตนเท่านั้น ไม่มีหน้าที่อุปการะเลี้ยงดูเด็กที่เกิดจากการ ตั้งครรภ์ซ้อนแต่อย่างใด

ผลกระทบประการต่อมา ผลกระทบ ต่อสิทธิที่จะใช้ชื่อสกุลของบิดาหรือมารดา หากพิจารณาตามพระราชบัญญัติชื่อบุคคล พ.ศ. 2505 มาตรา 4 วรรคสาม ประกอบมาตรา 5 บังคับให้คนไทยต้องมีชื่อสกุล และประมวล กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1561 กำหนด ให้บุตรมีสิทธิใช้ชื่อสกุลของบิดา ในกรณีที่บิดา ไม่ปรากฏให้ใช้ชื่อสกุลของมารดา แต่เมื่อเด็กที่ เกิดจากการตั้งครรภ์ซ้อน หากในขั้นตอนของ การแจ้งเกิด ไม่มีการทราบข้อเท็จจริงว่าเด็กที่ เกิดออกมามีใช่เด็กที่เกิดโดยเทคโนโลยีช่วย การเจริญพันธุ์ทางการแพทย์ แต่เป็นเด็กที่ เกิดจากการปฏิสนธิตามธรรมชาติระหว่างหญิง ที่รับตั้งครรภ์แทนกับสามีของหญิงนั้น ทำให้เกิด การสำคัญผิดในข้อเท็จจริงทำให้ชื่อสกุลของเด็ก ที่เกิดจากการตั้งครรภ์ซ้อนใช้ชื่อสกุลของสามี และภรรยาโดยชอบด้วยกฎหมายที่ประสงค์จะให้ มีการตั้งครรภ์แทน (ผู้ว่าจ้างให้อุ้มบุญ) ซึ่งไม่

ถูกต้องตามกฎหมาย

ผลกระทบประการสุดท้าย ผลกระทบ เกี่ยวกับสิทธิที่จะได้รับการศึกษา เป็นสิทธิขั้น พื้นฐานที่เด็กทุกคนควรจะได้รับ ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับ ฐานะทางเศรษฐกิจทางครอบครัวของเด็กด้วย เช่นกัน แม้ถึงว่าจะปรากฏข้อเท็จจริงว่าสามีหรือ ภรรยาโดยชอบด้วยกฎหมายที่ประสงค์จะมีบุตร มีฐานะทางเศรษฐกิจที่ดีกว่าหญิงที่รับตั้งครรภ์ แทน แต่ก็ไม่มีหน้าที่ตามกฎหมายต้องแบกรับ ภาระในการเลี้ยงดูเด็กที่เกิดจากการตั้งครรภ์ซ้อน เพราะเหตุสำคัญผิดในข้อเท็จจริงว่า เป็นเด็กที่ เกิดจากการตั้งครรภ์แทน เนื่องจากเด็กที่เกิดจาก การตั้งครรภ์ซ้อนไม่ได้เป็นผู้ทรงสิทธิที่จะได้รับ การช่วยเหลือในค่าศึกษาเล่าเรียนต่าง ๆ ตามที่ กฎหมายกำหนด

3.2 ผลกระทบของสิทธิตามกฎหมาย มรดกของเด็กที่เกิดจากการตั้งครรภ์แทนที่มี ภาวะตั้งครรภ์ซ้อน (superfetation)

ผู้ที่จะเป็นทายาทโดยธรรมได้ ตาม ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1603 วรรคสอง นั้น นอกจากจะต้องมีสภาพ บุคคลแล้ว ยังต้องเป็นผู้ที่มีสิทธิที่จะได้รับ มรดกด้วย กล่าวคือ ต้องเป็นทายาทโดยธรรม ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1629 ซึ่งทายาทโดยธรรมลำดับที่หนึ่ง ตาม ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1629 (1) ที่มีสิทธิในการได้รับมรดก ในฐานะผู้สืบสันดาน กล่าวคือ เป็นผู้สืบสายโลหิตโดยตรงลงมาจาก เจ้ามรดกอันได้แก่ ลูก หลาน เหลน จนขาดสาย (วินิจฉัยฯ แสงสุข, 2559) ดังนั้น เด็กที่เกิดจาก การตั้งครรภ์ซ้อนจึงถือว่าเป็นผู้สืบสันดานของ หญิงอื่นที่รับตั้งครรภ์แทน แต่ไม่ได้เป็นผู้สืบ สันดานของสามีและภรรยาที่ชอบด้วยกฎหมาย

ซึ่งประสงค์จะมีบุตรแต่อย่างใด ทำให้เกิดผลกระทบในสิทธิการรับมรดกซึ่งมีสาเหตุจากการสำคัญผิดในข้อเท็จจริงว่าเด็กที่เกิดจากการตั้งครรภ์ซ้อนเป็นบุตรโดยชอบด้วยกฎหมายของสามีหรือภริยาที่ประสงค์จะมีบุตร (ผู้ว่าจ้างอุ้มบุญ) ที่เกิดจากการตั้งครรภ์แทน และหากภรรยา สามี ภริยาที่ประสงค์จะมีบุตรได้ถึงแก่ความตายก่อนที่เด็กที่เกิดจากการตั้งครรภ์แทน และเด็กที่เกิดจากการตั้งครรภ์ซ้อนคลอดออกมา และแพทย์ไม่ดำเนินการการตรวจรหัสทางพันธุกรรม (DNA) ก็จะทำให้สร้างความผิดพลาดต่อการพิสูจน์ความเป็นทายาทอย่างมาก ส่งผลให้เด็กที่เกิดจากการตั้งครรภ์ซ้อนมีสิทธิได้รับมรดกของสามีภริยาที่ประสงค์จะมีบุตร

ดังนั้น หากสามีภริยาที่ประสงค์จะมีบุตรถึงแก่ความตาย ซึ่งตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์หลังจากที่เจ้ามรดกตาย มรดกของผู้ตายจะตกทอดมาแก่เด็กที่เกิดจากการตั้งครรภ์ซ้อน และเป็นการตกทอดทันทีขณะที่เจ้ามรดกถึงแก่ความตาย ทำให้เป็นการตกทอดแก่บุคคลที่ไม่มีสิทธิตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เพราะว่าเด็กที่เกิดจากการตั้งครรภ์ซ้อนไม่ได้เป็นทายาทโดยธรรมที่เป็นผู้สืบสันดานของสามีภริยาที่ประสงค์จะมีบุตรแต่อย่างใด และยังถือได้ว่าเป็นการละเมิดสิทธิของเด็กที่เกิดจากการตั้งครรภ์แทน เพราะตามกฎหมายมรดกเมื่อมีทายาทลำดับเดียวกันหลายคน และมีความใกล้ชิดเป็นทายาทชั้นบุตรเหมือนกัน กฎหมายก็จะแบ่งสันปันส่วนคนละเท่า ๆ กัน การแบ่งมรดกดังกล่าวถือว่าไม่ชอบด้วยกฎหมาย

■ บทสรุปและข้อเสนอแนะ

การตั้งครรภ์ซ้อนในหญิงที่ตั้งครรภ์แทน คือ การที่หญิงที่ตั้งครรภ์แทนได้มีการตกไข่ภายหลังจากการไข่ที่ได้รับการปฏิสนธิในห้องปฏิบัติการได้ฝังตัวในมดลูกแล้ว เมื่อไข่ที่เพิ่งตกในภายหลังได้ปฏิสนธิกับอสุจิของสามีของหญิงที่ตั้งครรภ์แทนทำให้เกิดฝาแฝดในท้องเดียวกัน ซึ่งคนหนึ่งเกิดจากเทคโนโลยีช่วยการเจริญพันธุ์ทางการแพทย์ และอีกคนหนึ่งเกิดจากการปฏิสนธิทางธรรมชาติ โดยฝาแฝดในท้องหญิงที่รับตั้งครรภ์แทนนั้น มีกฎหมายมาบังคับใช้แตกต่างกัน กล่าวคือ สิทธิตามกฎหมายครอบครัวและมรดกของทารกที่เกิดจากเทคโนโลยีช่วยการเจริญพันธุ์ทางการแพทย์บังคับใช้ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็กที่เกิดโดยอาศัยเทคโนโลยีช่วยการเจริญพันธุ์ทางการแพทย์ พ.ศ. 2558 และสิทธิตามกฎหมายครอบครัวและมรดกของเด็กที่เกิดจากการปฏิสนธิทางธรรมชาติบังคับใช้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ แต่เมื่อเด็กทั้งสองคนคลอดออกมาเกิดการสำคัญผิดในข้อเท็จจริงขึ้น ทำให้เด็กที่เกิดจากการตั้งครรภ์ซ้อนตกอยู่ในบังคับของพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็กที่เกิดโดยอาศัยเทคโนโลยีช่วยการเจริญพันธุ์ทางการแพทย์ พ.ศ. 2558 ก่อให้เกิดการบังคับใช้กฎหมายไม่ถูกต้องตามข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น และส่งผลให้ทารกที่เกิดจากการตั้งครรภ์ซ้อนถูกพรากจากพ่อแม่ที่แท้จริงและได้รับสิทธิตามกฎหมายครอบครัวและมรดกที่เป็นการละเมิดและกระทบต่อสิทธิในกฎหมายครอบครัวและมรดกของเด็กที่เกิดโดยอาศัยเทคโนโลยีช่วยการเจริญพันธุ์ทางการแพทย์

ผู้เขียนจึงขอเสนอแนะว่า แพทย์ควรทำการตรวจรหัสทางพันธุกรรมบนพื้นฐานความยินยอมของบุคคลที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายกรณีที่มีการตั้งครรภ์เป็นฝาแฝด กล่าวคือ ต้องได้รับความยินยอมจาก สามีและภริยาที่ประสงค์จะมีบุตร (ผู้ว่าจ้างอุ้มบุญ) และหญิงที่รับตั้งครรภ์แทน (แม่อุ้มบุญ) เพื่อป้องกันการสำคัญผิดในข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น และการตรวจรหัสทางพันธุกรรมภายหลังการคลอดของเด็กเป็นสิ่งที่สำคัญ แม้ถึงว่าการตั้งครรภ์ซ้อนจะเกิดขึ้นยากมากในมนุษย์ แต่ไม่ได้หมายความว่า จะไม่มีทางเกิดขึ้น ในฐานะที่ประเทศไทยอยู่ในระบบประมวลกฎหมาย และในฐานะนักนิติศาสตร์ จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องบัญญัติมาตรการทางกฎหมายที่รัดกุมและครอบคลุมทุก ๆ กรณีของข้อเท็จจริงที่จะเกิดขึ้นภายหน้าให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้

■ บรรณานุกรม

- กิตติวรรณ กัลยาณมิตร. (2557). การกำหนดนโยบายคุ้มครองเด็กที่เกิดโดยอาศัยเทคโนโลยีช่วยการเจริญพันธุ์ทางการแพทย์ในประเทศไทย. *วารสารรัชต์ภาคย์*, 11(24), 189-198.
- กัญญ์กัญญา ใจการวงศ์สกุล. (2560). *กฎหมายแพ่งและหลักทั่วไป*. กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- คณะกรรมการจัดทำพจนานุกรมศัพท์กฎหมายไทย. (2556). *พจนานุกรมศัพท์กฎหมายไทย* (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.
- บวรศักดิ์ อุวรรณโณ. (2537). *ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 6 ว่าด้วยมรดก*. กรุงเทพฯ: นิติธรรม.
- BBC NEWS. (2560). “แม่อุ้มบุญซ็อกหลังพบหนึ่งในลูกแฝดเป็นลูกตัวเอง”. ค้นเมื่อ 25 กุมภาพันธ์ 2563, จาก <https://www.bbc.com/thai/international-41868432>
- ประสพสุข บุญเดช. (2561). *คำอธิบายกฎหมายครอบครัว* (พิมพ์ครั้งที่ 23). กรุงเทพฯ: สำนักอบรมกฎหมาย แห่งเนติบัณฑิตยสภา.
- พินัยณนกร. (2556). *คำอธิบายกฎหมายลักษณะมรดก* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- ไพโรจน์ กัมพูสิริ. (2552). *คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยมรดก* (พิมพ์ครั้งที่ 11). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ไพโรจน์ กัมพูสิริ. (2560). *คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บรรพ 5 ครอบครัว* (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วารี นาสกุล. (2548). *กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยครอบครัว* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- วิญญูญา แสงสุข. (2559). *กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยมรดก* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- วิญญูญา แสงสุข และฐิติพร ลิ้มแหลมทอง. (2560). *ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายทั่วไป* (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ราชวิทยาลัยสูตินรีแพทย์แห่งประเทศไทย. (2560). *เทคโนโลยีช่วยการเจริญพันธุ์ (Assisted Reproductive Technologies หรือ ART)*. ค้นเมื่อ 24 กุมภาพันธ์ 2563, จาก <http://www.rtcog.or.th>

สมชาย กษิติประดิษฐ์. (2548). *กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยครอบครัว* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

สมยศ เชื้อไทย. (2561). *ความรู้ทั่วกฎหมายทั่วไป* (พิมพ์ครั้งที่ 24). กรุงเทพฯ: วิญญูชน.

สุนนมาลย์ สิงหะ. (2559). ผู้หญิงอุ้มบุญ: ชาติพันธุ์วรรณนาของปฏิบัติการสร้าง "ภาพลักษณ์" ของการแพทย์ ชีวภาพในประเทศไทย. *ภาษาและวัฒนธรรม*, 35(ฉบับพิเศษ), 141-165.

สุภาพ สารีพิมพ์. (2556). *กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยมรดก* (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

หยุด แสงอุทัย. (2560). *ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายทั่วไป* (พิมพ์ครั้งที่ 21). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

หนังสือต่างประเทศ

Cafasso, J. (2561). *Superfetation*. Retrieved February 25, 2020, from <https://www.healthline.com/health/supfetation>

Stöppler, M. C. (2018). *Medical definition of superfetation*. Retrieved February 25, 2020, from <https://www.medicinenet.com/script/main/art.asp?articlekey=105927>

